

Succesfactoren van dorpscoöperaties en dorpsondersteuners bij kleinschalige, dorpsgerichte burgerinitiatieven m.b.t. leefbaarheid, welzijn en zorg

Ellen van Wijk

Inleiding

Leefbaarheid is een groot en belangrijk goed voor dorpen. Leefbaarheid kan echter in de knel komen wanneer men signaleert dat voorzieningen onder druk staan of verdwijnen en inwoners eigen regie verliezen. Deze ontwikkelingen worden versterkt door toenemende vergrijzing en ontgroening op het platteland.

Vanuit het INTERREG-project Krachtige Kernen werken een aantal dorpen in de grensregio Nederland – Duitsland aan projecten om leefbaarheid te bevorderen. In Nederland zien we de trend dat burgers willen of gaan samenwerken om leefbaarheid te vergroten en de regie als dorp in eigen handen te nemen via een coöperatieve organisatievorm. Dit artikel is bedoeld om verschillende ervaringen van dorpen met het oprichten van dorpscoöperaties te verzamelen, om zo handvatten te geven aan andere dorpen die de wens hebben om met een coöperatie de eigen regie over leefbaarheid, welzijn en zorg van een dorp terug te pakken, te behouden en te versterken.

Allereerst zal het verschijnsel ‘dorpscoöperatie’ worden uitgewerkt. Vervolgens wordt ingegaan op de succesfactoren en randvoorwaarden bij de opstart van een dorpscoöperatie en op de scenario's voor inrichting van een dorpscoöperatie. Als laatste wordt ingegaan op de functie van dorpsondersteuner, wat in veel dorpen een directe relatie heeft met de coöperatie. In dit artikel wordt gebruik gemaakt van informatie uit een aantal onderzoeken, maar vooral van praktijkervaringen van verschillende dorpscoöperaties in Nederland.

1. Wat is een dorpscoöperatie?

1.1 De coöperatie

Om precies te duiden wat een dorpscoöperatie is, bekijken we eerst het begrip ‘coöperatie’. Een coöperatie is een ‘contractuele en autonome vereniging van mensen, die op vrijwillige basis is ontstaan om tegemoet te komen aan gemeenschappelijke economische, sociale en culturele behoeften en verlangens door middel van een gezamenlijke en democratisch gecontroleerde organisatie’ (Novkovis, 2008). Waarden als zelfredzaamheid, democratie, zelfverantwoordelijkheid, gelijkheid, rechtvaardigheden, onderlinge solidariteit en samenwerking staat hierbij centraal. Hierdoor is er geen sprake van een hiërarchische machtsverhouding (Romme, 2014).

Gijssels (2011) noemt drie principes om de specifieke rol van de coöperatie te duiden, namelijk:

- Member-owner principle: dit principe geeft aan dat de coöperatie eigendom is van de leden
- Member control principle: de leden van de coöperatie hebben ook de controle
- Member benefits principle: leden hebben voordeel bij de activiteiten van de coöperatie

Leden zijn daarnaast soms ook investeerder, doordat ze geld en vooral tijd investeren, en daarnaast zijn de leden gebruiker, doordat ze gebruik maken van de diensten (of producten) van de coöperatie.

1.2 De dorpscoöperatie

De dorpscoöperatie is een vorm van een sociale coöperatie, waarbij burgers initiatiefnemers zijn of de belangrijkste partij zijn, de coöperatie wordt opgericht voor een bepaald dorp of voor bepaalde dorpen en waarbij op de eerste plaats het dorp profiteert van de diensten en resultaten van de coöperatie (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2013).

Dorpscoöperaties kunnen zich richten op fysieke inrichting van de buurt, veiligheid, onderwijs of de sociale infrastructuur. Omdat de dorpen die zijn geïnccludeerd in het KRAKE-project zich vooral richten op leefbaarheid, zorg en welzijn, verstaan wij onder dorpscoöperatie de wijze waarop een dorp zorg, welzijn, leefbaarheid, verenigingen etc organiseert en met elkaar verbindt. In een dorpencoöperatie werken dorpsbewoners samen om bijv. voorzieningen t.a.v. leefbaarheid te ontwikkelen, te behouden, te versterken en taken van de gemeente hierin over te nemen. Doordat bewoners zich hierbij betrokken voelen en zich hieraan committeren door lidmaatschap, ontstaat er meer samenhang en cohesie, blijven voorzieningen in stand, voelen mensen zich betrokken bij hun leefomgeving en kan eventuele winst terugvloeien naar het dorp.

Een dorpscoöperatie is geen doel op zich! Het is een middel om iets voor elkaar te krijgen. Bijvoorbeeld dat ouderen zo lang mogelijk in het dorp kunnen blijven wonen of dat burgers een plezierig en veilig leven hebben (LVKK, 2016).

1.3 Actoren in een dorpscoöperatie

Bij een dorpscoöperatie zijn veel verschillende stakeholders betrokken, maar op de eerste plaats zijn de belangrijkste stakeholders de burgers. Burgers zijn eigenaar, controleur en consument. De burgers die lid zijn bepalen welke zaken rondom leefbaarheid worden opgepakt en wie waarbij betrokken wordt. Burgers vervullen een aantal rollen (soms in combinatie):

- Aanjager / initiatiefnemer / kwartiermaker: belangrijk bij het starten van de coöperatie en het in gang houden van het initiatief, iemand die de weg bereidt.
- Kartrekkers: met communicatietalent, zijn structureel betrokken, kunnen mensen aansturen en hebben focus op concreet handelen.
- Dorpsexpert: is structureel betrokken, kent het dorp, kan participeren in onderhandelingsprocessen en richt zich op het onder de aandacht brengen van het belang van het dorp
- Projecttrekkers: is tijdelijk betrokken bij de opstart en is ook gefocust op concreet handelen, op het opstarten van de coöperatie. Zij bereiden de opzet en implementatie meer voor.
- Administratief talent: houdt de zaakjes op orde met financiën en papierwerk.
- Meedoeners: voor het oppakken van concrete zaken, zoals ontmoetingen organiseren, klusjes uitvoeren, etc.

(Wijdeven & Hendriks, 2010, GezondNL, 2017, LVKK, 2016)

Andere actoren in een dorpscoöperatie zijn:

- Verenigingen en andere partijen die belangrijk zijn voor de sociale relaties in de buurt (KBO, etc)
- Professionals: ambtenaren, zorgverleners, wooncorporatie, welzijnsinstellingen. Over de betrokkenheid van professionals is enige discussie. De betrokkenheid varieert van professionals die zich zoveel mogelijk afzijdig houden tot professionals die veel interveniëren om betrokkenheid van burgers te laten opbloeien (Romme, 2014).

- Ondernemers. Dit is afhankelijk van het soort coöperatie. Ondernemers kunnen net als burgers lid zijn van een coöperatie en dezelfde rechten hebben. Ze kunnen ook een rol spelen in de financiering.

1.4 Bijzonder statuut

Een andere “rechtsvorm” die nuttig kan zijn voor de opstart van een sociale coöperatie is het zogenaamde Bijzonder Statuut. Dit is een door de notaris gewaarborgd document, dat vooraf kan gaan aan een (formele) oprichting van een initiatief. Hiermee krijgen buurtbewoners zeggenschap, maar mag het initiatief genomen worden door een kleine groep mensen, die de opdracht krijgen om zeggenschap van buurtbewoners te organiseren.

Het Bijzonder Statuut is een juridisch document dat een sociale coöperatie helpt om een rechtsvorm en manier van organiseren beter op elkaar aan te laten sluiten. Omdat bijvoorbeeld bij contacten met de gemeente al sprake moet zijn van een rechtsvorm, moeten initiatiefnemers eerst een rechtsvorm oprichten, voordat ze om tafel kunnen. Hier begint de rol van het Bijzonder Statuut, een soort grondwet voor een sociale coöperatie. Je kunt hierdoor het kiezen van de uiteindelijke rechtsvorm uitstellen. Meer informatie: www.bijzonderstatuut.nl.

2 Succesfactoren en randvoorwaarden voor de opstart van een succesvolle dorpscoöperatie

Er zijn veel factoren die bepalend zijn bij het opstarten en vitaal houden van een dorpscoöperatie. Romme (2014, pag 35) heeft literatuuronderzoek gedaan naar de succesfactoren van de dorpscoöperatie en heeft deze samengevat in onderstaande tabel. De tabel is aangevuld op basis van ervaringen in de praktijk en op basis van informatie van de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen.

Participatiemaatschappij ->	Burgerinitiatief ->	Dorpscoöperatie
Overkoepelende noemer	Bepalende factor	Kern
Bepalende factor voor de medewerking van het <u>individuele</u>	Motivatie	<ul style="list-style-type: none"> - Binding met onderwerp - Burgerplicht vervullen, bijdragen aan maatschappij - Persoonlijk gewin - Binding met organisatievorm - Verwachte resultaten - Binding met de visie en idealen - Positieve feedback tijdens het proces
	Capaciteit	<ul style="list-style-type: none"> - Geld - Tijd - Vaardigheden
	Invitatie	<ul style="list-style-type: none"> - Uitgenodigd worden: persoonlijke uitnodiging voor lidmaatschap of actieve bijdrage door kartrekkers of initiatiefnemers werkt stimulerend. - Voelen dat bijdrage welkom is
Organisatorische factoren die van belang zijn om een coöperatie op te richten en vitaal te houden	Organisatiestructuur	<ul style="list-style-type: none"> - Platte organisatiestructuur - Open sfeer - Open communicatie - Openstaan voor ideeën van leden
	Leiderschap en autoriteit	<ul style="list-style-type: none"> - Zowel taakgericht als mensgericht - Democratische besluitvorming

		<ul style="list-style-type: none"> - Competenties: voornamelijk sociaal communicatief, organisatorisch en politiek kapitaal. Kennis speelt minder belangrijke rol - De tijd nemen om op te starten en blij zijn met kleine successen werkt positief.
	Visie en effectiviteit van de coöperatie	<ul style="list-style-type: none"> - Gemeenschappelijk doel versterkt binding - Kleine doelen werken positief voor een goede start - Urgentie werkt stimulerend - Zorgen voor quick wins voor intern vertrouwen, motivatie en geloofwaardigheid. Gebruik ervaringen hiervan om verder uit te breiden. - Aansluiten bij de wensen en behoeften van burgers in het dorp.
	Autonomie ten opzichte van andere partijen	<ul style="list-style-type: none"> - Eigen beslissingen kunnen nemen en eigen gebouw in bezit - Niet helemaal autonoom kan leiden tot naïviteit

Samenvattend is motivatie de allerbelangrijkste factor om de betrokkenheid van een individu te krijgen en te bestendigen. Factoren die bijdragen aan motivatie zijn in bovenstaand schema uitgewerkt. De factor (persoonlijke) uitnodiging blijkt uit praktijkonderzoek een belangrijke voorwaarde om motivatie om te zetten in actief lidmaatschap.

3 Wat zijn mogelijke scenario's voor het inrichten van een dorpscoöperatie?

Er zijn inmiddels veel dorpscoöperaties in Nederland en deze verschillen van elkaar in missie, visie, werkwijze, wijze waarop ze zijn gestart en financiële autonomie. Hieronder worden enkele varianten beschreven.

3.1 Starten en motiveren

Om te starten en meteen betrokkenen te motiveren, zijn twee strategieën te onderscheiden:

- Binnenhalen van laaghangend fruit, zoals het organiseren van initiatieven en activiteiten (denk aan: burenhulp, ontmoeting, maaltijden, vervoer, bewegen) (LVKK, 2016)
- Meteen realiseren van een groot en verder gelegen project (voorbeelden zijn Esbeek, die begonnen met een CPO om woningen te realiseren en America, waar de organisatie en oprichting van 't Laefhoes parallel liep aan de start van de dorpscoöperatie)

Daarnaast komen verschillende bronnen bruikbare aanbevelingen voor de start van een dorpscoöperatie, namelijk:

- Besteed aandacht aan onderzoeken gemeenschappelijk doel en formuleer een gemeenschappelijke visie. Betrokkenheid creëren door aan te sluiten bij visie lokale gemeenschap en aandacht voor persoonlijk gewin individuen zijn essentieel. Een voorbeeld is de visie van Naoberschapspunt Roggel: mensen/burgers hebben een eigen verantwoordelijkheid, en willen die ook meer nemen, voor hun eigen gezondheid, leefstijl, welzijn en willen dit met elkaar doen.
- Een andere mogelijkheid is het met elkaar opschrijven hoe men wil dat het dorp er over 5 of 20 jaar uitziet en hiervan een soort van dorpsvisie/plan maken.

- Selecteer kartrekkers. Overweeg hierbij een goede mix van sociaal communicatieve, organisatorische en politieke competenties en lokale kennis.
- Samenwerken met andere partijen kan helpen om resultaten te bereiken. Werk samen met zorgprofessionals (huisarts, POH, welzijnsorganisatie, etc), gemeente (wethouder, raadsleden, beleidsmedewerker sociaal domein, Wmo consulent, etc) en anderen (woningcorporatie, ondernemers, verenigingen, etc). Zorg dat het lokale aanspreekpunt een burger is en blijft en vermijd dubbele petten (LVKK, 2016)
- Onderlinge samenwerking moet iets opleveren voor leden. Formuleer dit bij de opstart, dit is de basisgedachte van een coöperatie. Een voorbeeld is Elsendorp: 'voor leden moet er een voordeel zijn, zoals besparing op energiekosten, betere zorgvoorziening, goedkope inkoop van materialen voor verenigingen' (Elsendorp, 2016). Andere punten die een coöperatie concreet kan opleveren voor leden: voorzieningen als buurttaxi, dorpspreventie, groenonderhoud en coördinatie van vrijwilligers. Zo veel mogelijk mensen moeten profijt kunnen hebben van de dorpscoöperatie en hoe groter het ledenbestand, hoe meer middelen en mogelijkheden.
- Een menselijke, democratische leiderschapsstijl is belangrijk. Bijdragen genereert geen financiële beloning, waardoor persoonlijke waardering van anderen essentieel is.
- Maak een plan: wat is je doel? Wat wil je doen om het doel te bereiken? Hoe ga je dat doen? Waar ga je dit doen? Wat kun je zelf? Wie heb je nodig? Wat heb je nodig? (LVKK, 2016).
- Communiceren is belangrijk: zorg dat je het gesprek van de dag bent! Bedenk een naam, zorg voor bekendheid, bezorg flyers, maak een website, gebruik social media en vooral: communiceer positief. Zo zorg je dat je zichtbaar bent en blijft (LVKK, 2016).

3.2 Autonomie:

Coöperaties nemen graag zelf beslissingen over welke projecten worden opgepakt en hoe deze projecten eruit zien, maar betrokkenheid van externe partijen zijn waardevol wanneer de kwaliteit van diensten ermee kan worden verbeterd of lasten van kartrekkers kunnen worden verminderd. Als samenwerking wordt aangegaan, dient dit wederzijdse voordelen op te leveren (voor de dorpscoöperatie zijn dit bijvoorbeeld expertise, vaardigheden en voorzieningen van externe partijen).

Varianten die we hier tegenkomen, zijn:

- Alleen hulp vragen van een externe partij bij sterk ondersteunende activiteiten (bijvoorbeeld het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek, lenen van materialen, etc. Voorbeeld Esbeek)
- Een deel van de taken structureel overlaten aan een externe partij, zoals de gemeente of een welzijnsprofessional.

3.3 Locatie

Een vaste locatie, een gebouw of ruimte zorgt voor een vaste plek van de coöperatie, waar activiteiten worden georganiseerd en waar mensen samenkomen. Met een vaste plek (bij voorkeur als eigendom) van de coöperatie wordt de autonomie én de binding versterkt. Daarnaast kan de plek dienen als bron van inkomsten, door bijv. ruimtes weer te verhuren.

Factoren die de bindende factor van een gebouw versterken, zijn

- Authenticiteit. Een goed voorbeeld hier is 't Laefhoes in America

- Eigen bezit van de coöperatie. Eigenaarschap versterkt onderlinge trots en betrokkenheid. Esbeek heeft hier een mooi voorbeeld van (Romme, 2014).
- Zorg voor een 'thuisgevoel', waar bezoekers zich gemakkelijk bewegen en zich vrij voelen om zelf initiatief te nemen (bijv. koffie zetten) (LVKK, 2016).

3.4 Financiële autonomie

Een dorpscoöperatie heeft altijd wat uitgaven en moet daarvoor natuurlijk inkomsten hebben. De meest voorkomende inkomstenbronnen van van een dorpscoöperatie zijn:

- Geld van externe actoren: overheid (provincie en gemeente, subsidies), publieke instellingen met sociale doelstellingen (voorbeeld Stichting DOEN).
- Inkomsten uit lidmaatschap van burgers, ondernemers en externe partijen. Voorbeeld Elsendorp: contributie 12,50 per persoon, 20 per gezin, 25 per vereniging of eenmanszaak, 50 per ondernemer. Daarnaast worden bij sommige activiteiten ledenbijdragen worden gevraagd.

Financiële middelen van externe partijen zijn belangrijk bij de startfase van de coöperatie en voor het opbouwen van een startkapitaal. Daarnaast zijn er vaak middelen nodig voor een vergoeding/salaris voor een dorpsondersteuner. Omdat een dorpscoöperatie zaken realiseert die ook voor beleidsdoelstellingen van de overheid belangrijk zijn, is het wellicht niet meer dan redelijk dat de (lokale) overheid meebetaalt.

Mogelijke verdienmodellen van coöperaties zijn:

- Contributie
- Het uitgeven van beleggingen onder de leden (voorbeeld Esbeek)
- Innen van klein percentage van de opbrengst die verkregen is via diensten die geleverd worden door de coöperatie

3.5 Inrichting coöperatie

Belangrijke punt bij de inrichting van de coöperatie is het eerder genoemde punt om de democratische principes te hanteren. Verder wordt er vaak gewerkt met subgroepen die een bepaald thema bij de kop pakken. Een voorbeeld hiervan is de dorpscoöperatie Lierop: hier kent men uiteraard een bestuur, maar daarnaast ook vier werkgroepen die onder de dorpscoöperatie vallen en die ieder hun eigen doel hebben: wonen, zorg, opvoeden en opgroeien en dienstverlening & communicatie. Daarnaast hebben zij een klankbordgroep voor gevraagd en ongevraagd advies en is er een dorpsondersteuner die fungeert als spin in het web van het sociale netwerk met goede contacten. De dorpsondersteuner wordt aangestuurd door het bestuur. De dorpsondersteuner vormt samen met de huisarts en de wijkverpleegkundige het Dorpsteam.

4. De meerwaarde, taak en rol van een dorpsondersteuner

4.1 Wat doet een dorpsondersteuner?

Een dorpsondersteuner is een centrale en verbindende schakel tussen dorpsbewoners, zorgverleners, gemeente, welzijnswerkers en andere professionals. Een dorpsondersteuner brengt mensen bij elkaar, verbindt mensen met elkaar en met professionals, signaleert hulpvragen en stimuleert zelfredzaamheid. Een dorpsondersteuner is meestal verbonden aan een dorpscoöperatie en wordt ook wel dorpsverbinder of dorpscoördinator genoemd.

Meestal betreft het iemand uit het eigen dorp, maar sommige dorpen kiezen ervoor om dit anders vorm te geven. Het voordeel van iemand uit het eigen dorp is wenselijk in het kader van acceptatie, maar kan wel belemmerend werken in de zin dat burgers zich bezwaard kunnen voelen om over zaken te praten met iemand uit het dorp. Zorgcoöperatie Austerlitz werkt daarom met een dorpssteam, dat bestaat uit een dorpsondersteuner, de zorgcoördinator en de praktijkondersteuner van de huisarts, zodat mensen kunnen kiezen wie ze benaderen .

4.2 Factoren die bijdragen aan succes van een dorpsondersteuner

Uit een onderzoek van het Trimbos Instituut (2014) naar factoren die bijdragen aan het succes van kleinschalige, wijkgerichte zorg, komen ook taken van een dorpsondersteuner naar voren die positieve invloed kunnen hebben op het succes van kleinschalige wijkgerichte zorg, namelijk

- De dorpsondersteuner bemiddelt tussen inwoners en professionele zorgverlener
- De dorpsondersteuner biedt hulp bij Wmo-aanvragen
- De dorpsondersteuner verbindt inwoners
- De dorpsondersteuner stimuleert eigen kracht van inwoners
- De dorpsondersteuner heeft een signalerende functie
- De dorpsondersteuner ondersteunt ook mantelzorgers
- De dorpsondersteuner wordt goed geïntroduceerd in een dorp

In dezelfde publicatie staan ook aandachtspunten, waar een dorpsondersteuner last van kan hebben of wat tegen kan werken. Dit betreft onder andere:

- De dorpsondersteuner kan last hebben van het spanningsveld tussen dorpsondersteuner en zorgprofessional
- De dorpsondersteuner heeft financiële armslag nodig
- De dorpsondersteuner bereikt niet iedereen en dit is soms lastig
- Het aantal FTE voor dorpsondersteuner is niet toereikend. De meeste dorpsondersteuners krijgen 8 uur/week betaald en doen daarnaast veel vrijwillig.

In Noord Limburg zijn verschillende dorpsondersteuners actief, die eens in de zes weken bij elkaar komen om ervaringen te delen en informatie uit te wisselen. Hieruit kwam onder andere naar voren dat een dorpsondersteuner zichzelf zichtbaar moet maken. Dit kan door het bijwonen van dorpsbijeenkomsten. Het is ook fijn als er over je gepraat wordt in het dorp. Een strategie is om jezelf als dorpsondersteuner op de kaart te zetten door een (groot) project op te zetten. Zo is de dorpsondersteuner van America begonnen met kledinginzameling voor vluchtelingengezin in het dorp.

4.3 Wanneer vindt men een dorpsondersteuner succesvol?

Uit onderzoeken en ervaringen in onder andere de dorpen in gemeente Gemert – Bakel en in het dorp America (Veerbeek e.a., 2014 en Fasotti & Kamerling, 2018) komt naar voren dat men het waardeert dat een dorpsondersteuner op de hoogte is van zaken die spelen in het dorp en veel contacten heeft, zowel in het dorp als met professionals en instanties. Een goede dorpsondersteuner weet wanneer hij wie zou kunnen inschakelen bij vragen en problemen (op gebied van zorg, maar ook op andere gebieden). Ook waardeert men het als er vanuit een dorpsondersteuner initiatieven worden georganiseerd om leefbaarheid en saamhorigheid te vergroten. Andere bevorderende factoren voor een dorpsondersteuner zijn: betrokkenheid, flexibiliteit, laagdrempeligheid, het goed kunnen luisteren en vertrouwen. Daarnaast werkt het ook bevorderend als men positief praat in het dorp over de dorpsondersteuner.

5. Tot slot enkele tips:

- NL zorgt voor elkaar heeft een helpdesk voor vragen over burgerinitiatieven: <https://www.nlzorgtvoorelkaar.nl/helpdesk/default.aspx>
- Vilans heeft een overzichtkaart met veel informatie verzameld over burgerinitiatieven: <https://www.vilans.nl/vilans/media/documents/producten/burgerinitiatieven-in-zorg-en-welzijn.pdf>
- Zorgcooperatie Austerlitz houdt regelmatig spreekuur voor initiatiefnemers en delen openbaar hun statuten en andere documenten: <https://www.austerlitzzorgt.nl/>
- Interessant is het gratis op te vragen boekje 'Ik is niks' van Ton Beatens (2013) over vitale coalities rondom wonen, zorg, onderwijs, ondernemen en leefbaarheid in Elsendorp. <http://stichting-else.nl/subsidietoekenning-elsendorp/gratis-download-e-book-ik-is-niks/>

Referenties

Coöperatie Elsendorp (2016). Eerste editie.

Dorpscoöperatie Lierop Leeft (2015). Lierop leeft, maar niet zonder jou. Coöperatiereglement.

GezondNL (2018). *Wijkcontract*. Geraadpleegd op 28-06-2019 van <http://www.gezondnl.nl/p/83/Wijkcontract>

Kim, K., Choi, J. S., Choi, E., Nieman, C. L., Joo, J. H., Lin, F. R., ... & Han, H. R. (2016). Effects of community-based health worker interventions to improve chronic disease management and care among vulnerable populations: a systematic review. *American journal of public health, 106*(4), e3-e28.

Landelijke vereniging voor kleine kernen (2016). *Zorgzame dorpen: handig boekje voor zorgzame initiatiefnemers*. Opgehaald op 14-06-2018 van http://www.lvkk.nl/fileadmin/wie_zijn_we_publicaties/Zorgzame_dorpen.pdf

Romme, A. J. P. (2014). *De revival van de coöperatie: de buurt-en dorpscoöperaties. Kwalitatief onderzoek naar de visie van direct betrokkenen van buurt-en dorpscoöperaties op factoren die belangrijk zijn voor het oprichten en vitaal houden van dergelijke burgerorganisaties* (Master's thesis).

Valaitis, R. K., Carter, N., Lam, A., Nicholl, J., Feather, J., & Cleghorn, L. (2017). Implementation and maintenance of patient navigation programs linking primary care with community-based health and social services: a scoping literature review.. *BMC Health Services Research, 17*, 1-14. doi:DOI 10.1186/s12913-017-2046-1

Veerbeek, M., Velden, C. van der, e.a. (2014). *Kleinschalige wijkgerichte zorg in Gemert-Bakel*. Utrecht: Trimbos Instituut.

Wijdeven, T. van den, Hendriks, F., & Oude-Vrielink, M. J. (2010). *Burgerschap in de doe-democratie*. Nicis. Opgehaald op het web op 22-05-2018 van <http://www.in-gesprek.nl/wp-content/uploads/2014/03/In-gesprek-Burgerschap-in-de-doe-democratie-NICIS.pdf>

Zorgcoöperatie Austerlitz: <https://www.austerlitzzorgt.nl/over-ons/welkom/over-de-zorgcooperatie>

<https://www.vilans.nl/vilans/media/documents/producten/burgerinitiatieven-in-zorg-en-welzijn.pdf>

ELSENDORP IS ONDERNEMEND

Elsendorp is ondernemend: 130 ondernemers op 1150 inwoners: dat is uniek! Niet één plattelandsdorp in Oost-Brabant genereert zoveel werkgelegenheid. Dagelijks komen er meer werknemers van buitenaf hier werken dan dat er Elsendorpers elders gaan werken.

Nu gaan we ondernemen op sociaal-maatschappelijk terrein. We zijn daar al mee bezig. Kijk maar naar het collectief gas en stroom inkopen. Maar we gaan naar een andere samenleving: overheid, gemeente en provincie, trekken zich terug en subsidies worden minder. Een verdienmodel draagt eraan bij de kwaliteit van onze samenleving hoog voor iedereen.

Met behulp van een coöperatie kan dat op democratische wijze. Het Dorpsoverleg is een stichting, je kunt er geen lid van worden. Van een coöperatie wel. Deze krant geeft antwoord op vragen. De werkgroep hoopt dat julle enthousiast worden en straks lid worden van onze coöperatie.

Namens de werkgroep coöperatie, Willy Donkers, Voorzitter Dorpsoverleg

Small village, Great people Elsendorp

VAN IDEE TOT NU

2012 het idee om een dorpscoöperatie op te richten: een vereniging die voor en met haar leden overeenkomsten afsluit om de staffelijke (economische) belangen te behartigen.

JUNI 2013 eerste plan en werkgroep coöperatie samenstellen

APRIL 2014 bezoek aan coöperatie Biest-Houtakker

TOT ZOMER 2015 even pauze: andere activiteiten vragen voorrang

NAJAAR 2015 verder met coöperatieplannen

MAART 2016 Overleg met commissies Dorpsoverleg en gesprek E-town Madness

APRIL 2016 Overleg met commissies Dorpsoverleg

MEI 2016 Overleg met verenigingen

OKTOBER 2013 gesprek Frans Meulermesters, Willy Donkers, Hannie Penninx, Tiny Janssen met Wiet van Meel en Jos van Wegen van Coopnet

DECEMBER 2015 Bezoek aan coöperatie Westerbeek en overleg werkgroep coöperatie en Dorpsoverleg

JANUARI 2016 Nieuwjaarsreceptie 'Pater van den Elsen' kondigt oprichting Dorpscoöperatie Elsendorp aan. Persbericht oprichting Dorpscoöperatie.

JUNI 2016 Algemene Dorpsoverlegvergadering over dorpscoöperatie

*Lierop Leeft ...
Maar niet zonder jou!*

COOPERATIE REGLEMENT "DORPSCOOPERATIE LIEROP LEEFT"

Organisatieonderdelen:

Algemene Ledenvergadering

De ingeschreven leden vormen samen de Algemene Ledenvergadering. De ALV stelt, op voorstel van het bestuur, het beleid vast en stemt op basis daarvan in met de activiteiten zoals die zijn opgenomen in het jaarplan. De ALV stelt de begroting vast en geeft goedkeuring aan de jaarrekening en het jaarverslag.

Bestuur

Het bestuur bestaat uit negen leden. Het bestuur kent een voorzitter, secretaris, penningmeester en vice-voorzitter/secretaris. Zij vormen samen het dagelijks bestuur. Zij regelt de dagelijkse gang van zaken en legt daarvan verantwoording af aan het bestuur. De voorzitters van de werkgroepen zijn eveneens lid van het bestuur. Het overige lid maakt zonder een specifieke taak deel uit van het bestuur.

Werkgroepen

De coöperatie kent thans vier werkgroepen, te weten;

- Wonen,
- Zorg,
- Opvoeden/opgroeien,
- Dienstverlening en Communicatie.

De werkgroepen doen, op basis van de vraag, voorstellen aan het bestuur om te komen tot een dienst of een activiteit.

Klankbordgroep

Deze wordt gevormd door de oorspronkelijke leden van de initiatiefgroep. Het gaat om ervaringsdeskundigen vanuit het vrijwilligersnetwerk en lokale aanbieders. Zij geven gevraagd en ongevraagd advies aan het bestuur en komen 2x per jaar bij elkaar.

Dorpsondersteuner

Voor inwoners van Lierop die niet zelf de weg weten te vinden is hij/zij de vraagbaak en de spin in het web van het sociale netwerk met goede contacten naar het professionele netwerk. De dorpsondersteuner wordt aangestuurd door het bestuur of een als zodanig aangestelde afvaardiging van het bestuur. Het bestuur of de afvaardiging treedt tevens op als klankbord voor de dorpsondersteuner. De dorpsondersteuner vormt samen met de huisarts, de opvoedondersteuners en de segment1 wijkverpleegkundige het Dorpsteam.

Bijlage 3: Profiel dorpsondersteuner America

Functieomschrijving Dorpsondersteuner America

Voortbouwend op de dialoog in America over de inrichting van wonen, welzijn en zorg, wil het bestuur GCA de functie van Dorpsondersteuner invullen. Het gaat om een ontwikkel-functie, waarbij naast de professionele ondersteuning door Synthese, iemand uit het dorp mee gaat in het proces, met als doel om uiteindelijk de rol zoveel als mogelijk over te nemen. De beide dorpsondersteuners zijn zelf verantwoordelijk voor een goede onderlinge afstemming. Het ontwikkeltraject gaat in per 1 juni 2014 en loopt tot 1-1-2015. Daarna wordt bezien hoe we verder gaan.

Het ontwikkeltraject

Het ontwikkeltraject is erop gericht om in samenspraak met de gemeenschap, de gemeente en alle andere relevante partners (bijv. lokale verenigingen, woningcorporatie...) ontwikkellijnen op te zetten, waarmee we de relatie in en tussen 1e en 0e lijn in America verder kunnen versterken. Met ontwikkellijnen bedoelen we het op gang brengen van nieuwe tijdelijke of doorlopende activiteiten waarmee we wonen-zorg-welzijn in America versterken. (Een voorbeeld zou kunnen zijn: hoe verbinden we het GCA met het WOZOCO en met welzijnsinitiatieven zoals dorpsdagvoorziening, het eetpunt en hulpdienst). Daarbij ligt een accent op het domein van de gemeenschapszorg (WMO) maar worden ook andere relevante aspecten van wonen, zorg en welzijn meegenomen. Naast deze domeinen die op het niveau van de gemeenschap liggen, is ook het domein van de individuele zorgbemiddeling en hulpverlening¹ aan de orde. De wens van America is dat de zorgverlening (thuiszorg) in de toekomst doelmatig wordt uitgevoerd door een team dat vertrouwd is met de gemeenschap America. Dat vraagt een nauw samenspel met o.a. de huisarts, sociaal wijkteam (gebiedsteam) en andere professionals. De Dorpsondersteuner zou bijvoorbeeld kunnen aansluiten bij het periodiek overleg van de 1^e lijn. De communicatie en samenwerking tussen gemeenschapsinitiatieven en professionele hulpverleners kan op verschillende manieren ingevuld worden.

De verwachting is dat in de eerste periode de nadruk ligt op het niveau van de gemeenschap en na verloop een verschuiving optreedt naar het niveau van individuele zorgbemiddeling / hulpverlening. In beide richtingen zullen we moeten onderzoeken wat de beste invulling is voor de rol van de Dorpsondersteuner (zie bijlage 1). Er wordt een Klankbordgroep ingesteld die periodiek met de beide Dorpsondersteuners de ontwikkeling van de rol bespreekt. Daarin nemen Jan Driessen, Jan van Dongen en Ben van Essen zitting, waarbij we nog zoeken naar een externe deskundige.

Taken

- De Dorpsondersteuner is een centrale verbindende schakel in het dorp tussen bewoners en professionals.
- Hij brengt mensen bij elkaar en stimuleert het eigen initiatief van bewoners en stimuleert de zelfredzaamheid
- Hij zorgt er voor dat knelpunten, die niet door partijen zelf opgelost kunnen worden, op de juiste plek terecht komen.
- Hij is vraagbaak voor inwoners van America.

Organisatie

- Hij werkt nauw samen met de Cliëntenraad, dorpsraad, verenigingen en bewonersinitiatiefgroepen
- Hij registreert globaal zijn werkzaamheden en stuurt op basis daarvan een keer per kwartaal een (beknopt) voortgangsbericht met relevante punten naar het Bestuur
- Hij is agenda-lid van het bestuur GCA (krijgt de agendastukken) en neemt zo vaak als nodig is deel aan de vergaderingen van het Bestuur.

Functie-eisen

- Je kunt je inleven in situaties van anderen en je communicatie daarop afstemmen;
- Je kunt mensen coachen;
- Je bent gespreksvaardig en kunt goed luisteren;
- Je hebt een klantgerichte en dienstverlenende instelling;
- Je hebt een HBO denk- en werkniveau.

¹ De scheidslijnen tussen de domeinen van professionele hulpverleners en die van gemeenschapsinitiatieven verschuiven door de ontwikkeling dorpsondersteuner en GCA.

Bijlage 4: Zorgcoöperatie Austerlitz.

Bron: <https://www.austerlitzzorgt.nl/over-ons/welkom/over-de-zorgcooperatie>

Austerlitz Zorgt

Op initiatief van Austerlitz' Belang is begin 2012 een werkgroep gestart met het in kaart brengen van de wensen van inwoners, brainstormen, gesprekken voeren, verkennen. Eind 2012 is een coöperatie opgericht onder de naam 'AUSTERLITZ ZORGT'. De coöperatie heeft tot doel het voor de oudere inwoners van Austerlitz mogelijk te maken zo lang mogelijk zo zelfstandig mogelijk in ons dorp te blijven wonen. Austerlitz Zorgt organiseert de nodige steun, zorg en hulp voor ouderen en andere zorgbehoeftigen in het dorp. In een later stadium zal ook worden voorzien in de zorgbehoeften van gezinnen en jongeren.

De uitgangspunten van Austerlitz Zorgt zijn:

1. Zorg- en welzijnsvoorzieningen worden aangeboden via preferente aanbieders die door de coöperatie worden ingehuurd.
2. De coöperatie dient te kunnen bogen op een breed draagvlak binnen de bevolking. Diensten worden dan ook aangeboden naar behoefte op basis van een regelmatige dialoog met de bevolking.
3. Zoveel mogelijk diensten worden in en door het dorp zelf aangeboden, met gebruikmaking van lokale professionals en vrijwilligers.
4. Bewoners zijn altijd vrij in hun keuze en mogen altijd hun eigen voorzieningen regelen en behouden.
5. Er is een dorpsondersteuner waar bewoners met al hun vragen rond zorg en welzijn terecht kunnen, o.m. door een telefonisch spreekuur. Deze rol is gecombineerd met het fungeren als WMO-loket van de gemeente.
6. Door de dorpsondersteuner wordt de indicatiestelling voor WMO, AWBZ, PGB en andere wettelijke voorzieningen voorbereid en kunnen deze snel en efficiënt worden geregeld, middels korte lijnen met deze instanties.
7. Door goede coördinatie en een efficiënte ondersteuning door vrijwilligers uit het dorp kan Austerlitz uitstekende zorg- en welzijnsvoorzieningen aanbieden tegen lagere kosten dan gebruikelijk. De besparingen daarvoor zijn in het voordeel van de gemeente. In ruil daarvoor worden de kosten van dorpsondersteuner en zorgcoördinator door de gemeente vergoed.
8. Bestaande activiteiten voor ouderen zoals de ouderen soos, de maaltijd, de koffieochtenden etc. worden gestimuleerd en gekoesterd.
9. Bestaande faciliteiten zoals de apotheekbezorgdienst, het bloedlab in het dorps huis op maandag, de fysiotherapeut, de extra bezoeken van de praktijkondersteuners van de huisarts etc. worden in ere gehouden.
10. De coöperatie neemt vooralsnog geen medewerkers in loondienst, maar werkt met zzp-ers en medewerkers van geschikte organisaties, die de aanpak van Austerlitz Zorgt onderschrijven, lokale medewerkers in dienst willen nemen, bereid zijn samen te werken met ZZP-ers en bereid zijn de overheadkosten te reduceren tot de diensten die daadwerkelijk worden verricht.

